

**Najwyższa Izba Kontroli
Departament Środowiska,
Rolnictwa i Zagospodarowania
Przestrzennego**

Warszawa, dnia 22 grudnia 2009 r.

**Pan
Mirośław Równicki
Powiatowy Lekarz Weterynarii
w Jędrzejowie**

KSR- 410-14-03/2009
P/09/110

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła kontrolę w Powiatowym Inspektoracie Weterynarii w Jędrzejowie, zwanym dalej „Inspektoratem” lub „PIW”, w zakresie realizacji programu zwalczania choroby Aujeszkiego u świń zwanego dalej *Programem*¹. Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2008 r. do 30 września 2009 r.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, podpisanym w dniu 16 listopada 2009 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z nieprawidłowościami realizację programu zwalczania choroby Aujeszkiego u świń przez Powiatowego Lekarza Weterynarii (PLW).

Zwalczanie choroby Aujeszkiego u świń rozpoczęto na terenie powiatu jędrzejowskiego w czerwcu 2008 r. Badanie stad na obecność wirusa choroby Aujeszkiego wykonywane było w 3 etapach (próbkobraniach krwi zwierząt) przez 13 lekarzy weterynarii spoza Inspekcji Weterynaryjnej (IW)². Informacje o liczbie stad trzody chlewnej na terenie

¹ Krajowy program zwalczania choroby Aujeszkiego u świń został wdrożony do realizacji rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie wprowadzenia programu zwalczania choroby Aujeszkiego u świń (Dz. U. Nr 64, poz. 397 ze zm.).

² W okresie objętym kontrolą do wykonywania czynności pomocniczych wyznaczonych zostało 12 osób.

powiatu uzyskane zostały z Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (IRZ), prowadzonego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). W pierwszym próbkobraniu krwi zwierząt zbadano 2.928 stad (100,0% stad zarejestrowanych w IRZ, w których utrzymywano świnie), w drugim 2.179 (71,7%), a trzecim 1.714 (86,4%). Pobrano łącznie 38.843 próbki krwi.

W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono łącznie 672 stada zakażone, przy czym po pierwszym próbkobraniu stanowiły one 16,9%, po drugim – 5,6%, a po trzecim 3,1% stad badanych. Likwidację choroby metodą „uboju”³ zastosowano w stosunku do 448 stad, w tym 1 stado poddano natychmiastowej likwidacji, a w 447 stadach – odroczone ubój zwierząt do czasu ich gospodarczego wykorzystania. Likwidację choroby metodą „szczepienia-eliminacja”⁴ zastosowano w 224 stadach.

Wydatki na realizację *Programu* wyniosły łącznie 535,1 tys. zł, z tego na: wynagrodzenia 411,7 tys. zł (76,9% wydatków ogółem), zakup szczepionek 43,8 tys. zł (8,2%), odszkodowania za zwierzęta padłe w wyniku realizacji programu lub zabite z nakazu PLW 22,8 tys. zł (4,3%). Pozostałe wydatki w kwocie 56,7 tys. zł (10,6%) zostały poniesione m.in. na materiały do badań, utylizację zwierząt, delegacje służbowe.

Najwyższa Izba Kontroli nie wnosi uwag do:

- Trybu wyznaczania i zawierania umów z lekarzami weterynarii i innymi osobami niebędącymi pracownikami IW w celu realizacji *Programu*. Umowy spełniały wymogi określone w art. 16 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o *Inspekcji Weterynaryjnej*⁵. Prawdłowo określono i wypłacono wynagrodzenia za czynności zlecone w tych umowach;
- Trybu wydania 2.285 decyzji w sprawie statusu epizootycznego stad (w tym dla stad, w których przerwano cykl badań w kierunku choroby Aujeszkiego), a także dla stad nieujawnionych w trakcie realizacji *Programu*. Badania w nieujawnionych stadach zostały przeprowadzone odpłatnie za około 5,6 tys. zł;
- Ustalania wysokości odszkodowań za padłe lub zabite zwierzęta w trakcie realizacji *Programu*.

W wyniku kontroli stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wbrew wymogom określonym w art. 11 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o *ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*⁶, PLW nie prowadził rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, dotyczącego utrzymywania

³ Metoda „uboju” polega na natychmiastowym skierowaniu wszystkich świń w stadzie zakażonym do uboju w rzeźni, albo skierowaniu zwierząt na rzeź po osiągnięciu masy ubojowej lub, w przypadku loch, po wyproszczeniu i odsadzeniu prosiąt.

⁴ Metoda „szczepienie-eliminacja” polega na szczepieniu zwierząt w stadzie zakażonym, a następnie badaniu serologicznym świń i uboju zwierząt o dodatnim wyniku tego badania.

⁵ Dz. U. z 2007 r. Nr 121, poz. 842 ze zm.

⁶ Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342.

trzody chlewnej. Informacje o podmiotach utrzymujących świnie zostały uzyskane dopiero po weryfikacji danych otrzymanych z IRZ, przeprowadzonej w trakcie pobierania próbek krwi. Uzyskane z IRZ dane były nieaktualne, bowiem dotyczyły też 1.256 stad, które zaprzestały produkcji świń, co zostało stwierdzone dopiero podczas 1. pobierania próbek krwi. Skutkiem braku powyższego rejestru był również fakt, że 95 stad z 253 uznanych za podejrzane o zakażenie wirusem choroby Aujeszkyego było poddane po raz pierwszy badaniom, dopiero po zgłoszeniu się właścicieli o wydanie świadectw pochodzenia zwierząt.

2. Nie były realizowane postanowienia art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. *o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt*⁷ w zakresie przekazywania informacji o statusie epizootycznym stad zakażonych i podejrzanych o zakażenie do IRZ. Przekazywanie tych danych, stosownie do procedur ARiMR, rozpoczęto w trakcie kontroli NIK.
3. Nie dokonywano wpisów o wystąpieniu choroby Aujeszkyego u świń w księdze zawierającej informacje o chorobach zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania. Było to niezgodne z art. 51 ust. 3 pkt 1 ppkt b) ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*. Uzupełnień w księdze dokonano w trakcie kontroli NIK.
4. Protokoły z przeprowadzenia dezynfekcji, sporządzone przez ekipę dezynfekcyjną PIW w Kielcach, nie zawierały wymaganych rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 stycznia 2008 r. *w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji związanej ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt*⁸ informacji o: numerze siedziby stada, zastosowanym środku biobójczym z podaniem ilości i stężenia, sposobie odkażania oraz obecnych przy tym osobach - stosownie do decyzji PLW nakazującej dezynfekcję.
5. Nie w pełni były realizowane wymagania określone w *Programie*. Stwierdzono, że:
 - Liczba wydanych z urzędu decyzji potwierdzających status epizootyczny stad była niewielka. Po otrzymaniu wyników badań laboratoryjnych, wydano tylko 40 decyzji (1,9%) ustanawiających status stada potencjalnie wolnego, pomimo że uprawnionych do takiego statusu było 2.145 stad. Dla stad seronegatywnych⁹ wydano 14 decyzji (0,7%) oraz 1.089 decyzji (58,4%) dla stad wolnych od wirusa choroby Aujeszkyego. Z wyjaśnień PLW wynika, że ograniczenie wydawania decyzji do stad, których właściciele złożyli stosowne wnioski, wynikało z oszczędności i spiętrzenia prac związanych z realizacją *Programu*;

⁷ Dz. U. z 2008 r. Nr 204, poz. 1281 ze zm.

⁸ Dz. U. Nr 17, poz. 107.

⁹ Status taki otrzymują stada zarodowe i stada o pełnym cyklu produkcyjnym - w przypadku uzyskania ujemnych wyników badań serologicznych wszystkich próbek krwi pobranych podczas powtórnego badania oraz tuczarnie - w przypadku uzyskania ujemnych wyników próbek krwi podczas pierwszego badania.

- Do dnia 3 czerwca 2009 r., tj. do chwili wejścia w życie zmian w *Programie*¹⁰, nie nadawano stadom, położonym w odległości do 1,5 km od stada zakażonego, statusu stad w obszarze zapowietrzonym i nie wprowadzano stosownych w tym zakresie ograniczeń, m.in. zakazu przemieszczania zwierząt. Z wyjaśnień PLW wynika, iż nadanie stadom takiego statusu powodowałoby konieczność objęcia szczepieniami około 75% stad na terenie powiatu, a także skutkowałoby pogorszeniem relacji ekonomicznych hodowców świń, głównie w stadach zarodowych, z powodu ograniczonego obrotu zwierzętami.
- Nie wszystkie zwierzęta wprowadzane lub opuszczające siedziby stad zaopatrzone były w świadectwa zdrowia wymagane *Programem*¹¹. W 7 stadach poddanych kontroli, posiadających status stad wolnych od choroby Aujeszkiego, dokonano łącznie 181 przemieszczeń zwierząt, z czego dla 6.715 świń (55,2%) nie zostały wystawione wymagane świadectwa zdrowia zwierząt¹². Z 6 stad kontrolowanych pod kątem przemieszczeń zwierząt do rzeźni ze stad zakażonych, tylko dla zwierząt z 2 stad zostały wystawione świadectwa zdrowia. Powodem braku świadectw było niepoinformowanie PLW przez właścicieli stad o dokonywanych przemieszczeniach zwierząt. Brak zgłoszeń sprzedaży zwierząt ze stad zakażonych powodował, że PLW wydawał decyzje o wygaszeniu ogniska choroby w stadzie na podstawie dokumentów handlowych (faktur VAT) oraz oświadczeń właścicieli stad, składanych po fakcie sprzedaży zwierząt do uboju. Ponadto w trakcie kontroli ustalono, iż 5 świadectw zdrowia zwierząt dla 7 przemieszczeń do ubojni (na 258 świń) wystawił lekarz weterynarii, który nie został wyznaczony przez PLW do wystawiania świadectw z terenu powiatu jędrzejowskiego. Działanie takie było niezgodne z art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o *Inspekcji Weterynaryjnej*.
- Do stada wolnego od wirusa choroby Aujeszkiego na terenie powiatu jędrzejowskiego wprowadzono 1.590 szt. świń (w 6 partiach), pochodzących ze stada o niższym statusie epizootycznym (seronegatywnym), bez wymaganych świadectw zdrowia, o czym nie został powiadomiony PLW. Stanowiło to naruszenie określonych w *Programie* zasad przemieszczania zwierząt pomiędzy stadami, w myśl których wszystkie zwierzęta wprowadzane do stad położonych na terenie Polski powinny być zaopatrzone w świadectwa zdrowia, a ponadto pochodzić ze stad o równorzędnym lub wyższym statusie epizootycznym¹³.

¹⁰ Wprowadzonych rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2009 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu zwalczania choroby Aujeszkiego u świń (Dz. U. Nr 74, poz. 631). Między innymi zrezygnowano z obligatoryjnego wyznaczania 1,5 km strefy wokół stada zarażonego i wstrzymania obrotu zwierzętami.

¹¹ Rozdziały 3.7. i 3.6. *Programu*.

¹² 64 przemieszczenia ze stad (1.450 świń) i 36 przemieszczeń do stad (5.265 świń).

¹³ Rozdziały 3.7.1. i 3.6.1. *Programu*.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Prowadzenie na bieżąco rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, dotyczącego utrzymania świń i bezzwłoczne przekazywanie do ARiMR informacji o zmianach statusów stad świń.
2. Podjęcie działań zapobiegających dokonywaniu przemieszczeń zwierząt na terenie powiatu jędrzejowskiego bez wymaganych świadectw zdrowia, a także wystawianiu takich świadectw przez lekarzy weterynarii, nie wyznaczonych na teren powiatu jędrzejowskiego.
3. Niezwłoczne wydawanie decyzji o nadaniu statusu epizootycznego dla poszczególnych stad, po otrzymaniu stosownych wyników badań laboratoryjnych.
4. Egzekwowanie sporządzania kompletnych protokołów odkażania gospodarstw, stosownie do wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 stycznia 2008 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji związanej ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt.
5. Pełną i rzetelną realizację programu zwalczania choroby Aujeszkiego u świń na terenie powiatu jędrzejowskiego.

Na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, Najwyższa Izba Kontroli zwraca się do Pana o przesłanie, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Departamentu Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego NIK umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.